

Преброяване на земеделските стопанства през 2010 година

ОБЛАСТ ВАРНА – основни резултати

Обща характеристика на областта

Област Варна е разположена в Североизточния район и е една от 28-те области на България (ниво NUTS 3 от Общата класификация на териториалните единици за статистически цели на ЕС). Общата площ на областта е 3 819.5 кв.км, което представлява 3.4 % от територията на страната. Броят на населените места е 158, администрирани в 12 общини, като градовете са 10, а села – 148 бр. Населението на областта, по данни от преброяването през 2011 година, е 475 074 души или 6.5% от населението на страната. Общият размер на използваната земеделска площ (ИЗП) е 1 499 234.1 дка и заема 39 % от територията на областта.

СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Броят на земеделските стопанства в Област Варна е 11 758, което представлява 3.2% от стопанствата в страната. От тях 11 443 стопанисват 1 499 234 дка използвана земеделска площ. Средната ИЗП за областта е 131.0 дка или с 29% над средната за страната (101.3 дка). В 6 от общините – Аврен, Аксаково, Ветрино, Вълчи дол, Провадия и Суворово, средният размер на ИЗП е над средния за областта, съответно 163.2 дка, 151.0 дка, 228.9 дка, 235.8 дка, 211.7 дка и 207.3 дка. С най-голям относителен дял от ИЗП в областта (23%) е Община Вълчи дол, а броят на земеделските стопанства е най-голям в Дългопол (1 716). Земеделските стопанства, които не разполагат с ИЗП, са 315 бр. Стопанствата, които обработват над 500 дка ИЗП са 281 бр. (2%) и обхващат 92% от общата ИЗП на областта. Земеделските стопанства, които обработват до 10 дка, са 9 557 бр. или 84% от стопанствата с ИЗП в областта, но обработват само 2% (24 575 дка) от ИЗП.

Таблица 1 Разпределение на земеделските стопанства в Област Варна според размера на ИЗП по общини

Община	Общо			ИЗП (дка)											
				= 0.0	> 0.0 и < 10.0		≥ 10.0 и < 20.0		≥ 20.0 и < 100.0		≥ 100.0 и < 500.0		≥ 500.0		
	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Среден размер (дка)	Брой стопанства	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	Брой стопанства	ИЗП (дка)	
БЪЛГАРИЯ	370 222	36 169 647.3	101.3	13 148	248 015	816 280.7	46 944	625 506.8	41 124	1 631 422.8	12 828	2 786 112.8	8 163	30 310 324.2	
Област Варна	11 758	1 499 234.1	131.0	315	9 557	24 575.2	741	9 780.2	606	26 066.2	258	56 509.4	281	1 382 303.1	
Аврен	663	106 401.1	163.2	11	544	1 052.3	31	419.2	29	1 333.3	20	4 719.9	28	98 876.4	
Аксаково	1 226	178 986.8	151.0	41	1 036	1 963.7	60	801.9	33	1 151.8	16	3 568.1	40	171 501.3	
Белослав	551	17 113.1	35.4	68	464	728.5	9	115.3	5	254.3	2	с	3	с	
Бяла	535	15 551.8	29.7	11	465	1 335.9	28	344.6	24	922.6	5	с	2	с	
Варна	887	21 310.6	25.0	33	766	1 535.2	52	721.1	22	876.2	7	1 638.9	7	16 539.2	
Ветрино	983	222 941.7	228.9	9	765	2 388.7	60	811.9	70	3 462.9	44	9 673.6	35	206 604.6	
Вълчи Дол	1 489	345 179.6	235.8	25	1 070	3 720.0	141	1 776.0	125	5 369.2	63	15 346.9	65	318 967.5	
Долни Чифлик	1 444	70 130.6	49.5	28	1 154	2 989.1	115	1 543.6	98	3 909.4	28	4 533.8	21	57 154.7	
Девня	422	52 534.5	124.5	-	364	819.9	18	244.9	18	859.4	9	1 550.9	13	49 059.4	
Дългопол	1 716	100 181.2	58.4	1	1 516	4 439.5	114	1 501.3	63	2 341.6	9	1 865.8	13	90 033.0	
Провадия	1 286	256 312.7	211.7	75	986	2 468.6	79	1 037.4	81	3 775.3	27	5 730.0	38	243 301.4	
Суворово	556	112 590.4	207.3	13	427	1 133.8	34	463.0	38	1 810.2	28	6 541.7	16	102 641.7	

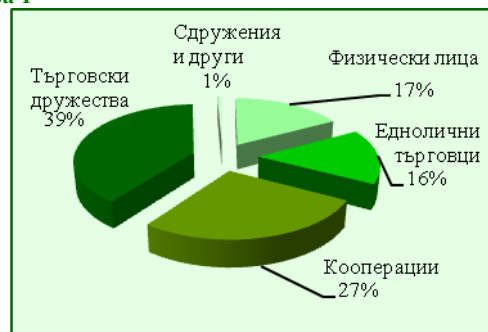
Резултати и анализи

Разпределение на ИЗП в Област Варна

Използваната земеделска площ в размер 1 499 234 дка е разпределена на 11 443 земеделски стопанства с местонахождение на територията на Област Варна. С най-голям дял в областта са търговските дружества (174 бр.), които обработват 39% от ИЗП при среден размер на земята 3 359 дка. Преобладават стопанствата на физическите лица – 11 102 бр. или 97% в областта, но те обработват 17% от ИЗП. Кооперациите са 51 и обработват 408 445.3 дка (27%) при среден размер 8 009 дка. Едноличните търговци са 101 бр. и те обработват 233 103.9 дка при среден размер на земята 2 308 дка. Собствена на стопанствата е 13% от използваната земя, а 87% е наета.

Разпределение на ИЗП според юридическия статут на стопанствата

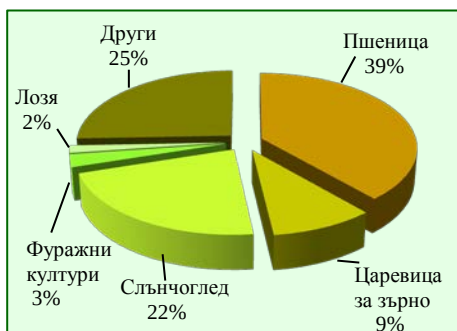
Фигура 1

РАСТЕНИЕВЪДСТВО

Разпределение на ИЗП по култури

Фигура 2

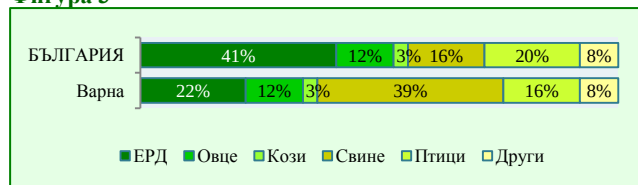
Обработваемата земя в областта е 1.44 млн. дка, което е 96% от ИЗП на областта. Зърнено-житните култури (868 841.4 дка) заемат 58% от общо стопанисваната земя, като от тях най-голям е дялът на пшеницата – 67%, следва царевица за зърно – 16.5% и ечемик – 16%. Техническите култури са 484 218.1 дка, което представлява 32.3% от ИЗП. Слънчогледът е представен с 68% от площите с технически култури, а рапицата – с 29%. Фуражните култури заемат 2.7% от ИЗП. Трайните насаждения са 2.2% от ИЗП, от които 74% с лозя и 24.9% с овощни насаждения. Постоянно затревените площи (ливади, мери и пасища), стопанисвани от стопанствата, са 1.2% от стопанисваните площи.

ЖИВОТНОВЪДСТВО

Селскостопански животни и птици отглеждат 9 277 стопанства в областта. В 14% от тях се отглеждат говеда и биволи, в 50.5% – овце, в 37% – кози, в 41% – свине и в 86% – птици. В Област Варна се отглеждат 11 381 говеда със среден размер на стадата от 8.7 глави. Млечните крави са 5 762 със среден размер на стадата от 6.3 бр. Говедата, овцете и козите се отглеждат основно в стопанства на физически лица, съответно 77% от говедата, 99% от козите и 95% от овцете. В стопанства на търговски дружества се отглеждат 76% от свинете и 44% от птиците. В 930 стопанства се отглеждат 24 157 пчелни семейства, като почти 100% са в стопанства на физически лица.

Разпределение на животинските единици

Фигура 3

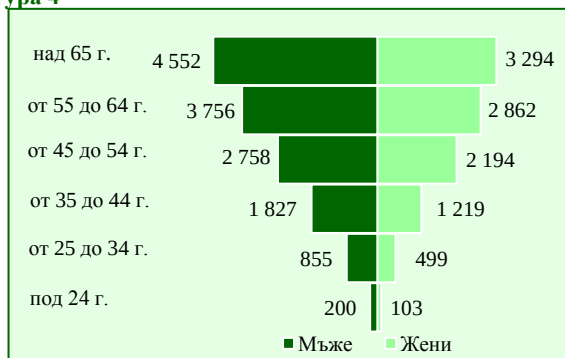

Животинските единици са стандартни единици за измерване, които позволяват обединяване на различните категории животни, с цел сравняването им.

РАБОТНА СИЛА

Брой на лицата, заети в земеделието в зависимост от пола и възрастовата група

Фигура 4

В земеделските стопанства през 2010 година са работили 24 119 души (без сезонните работници), като обемът на вложения от тях труд е 14 152 годишни работни единици (ГРЕ). Като семейна работна ръка участват 21 610 лица или 90% от заетите в земеделието в областта. Те са отработили 11 866 ГРЕ. Несемейна работна ръка (наети лица) са 2 509, които формират 10% от заетите и са отработили общо 2 286 ГРЕ. Сезонните работници са отработили 64 390 човекодни, което представлява 278 ГРЕ. Жените са 42% от заетите, а мъжете – 58%. Пенсионерите над 64-годишна възраст, влагащи труд в земеделските стопанства, са 33% от заетите, а работещите до 34 години са 7%. От 11 758 управители на стопанствата (вкл. физическите лица) 81% са мъже, а 19% са жени. Управителите са отработили общо 7 126 ГРЕ. До 34 годишна възраст са 4% от тях, а над 64 години са 42%.

ТИПОЛОГИЯ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

В Област Варна преобладават стопанствата със смесено животновъдство и специализираните в отглеждането на свине и птици – съответно 24.6% и 18.9%. Стандартният производствен обем се формира основно от стопанствата, отглеждащи полски култури (54.5%) и специализираните в отглеждането на свине и птици (21.1%).

ОСНОВНИ РЕЗУЛТАТИ

Таблица 2 Брой стопанства и площи с основни култури, брой животни и работна ръка в Област Варна

Земеделски площи и култури	БЪЛГАРИЯ		Област Варна	
	Стопанства (брой)	Площ (дка)	Стопанства (брой)	Площ (дка)
Използвана земеделска площ	357 074	36 169 647.3	11 443	1 499 234.1
Обработваема земя	250 728	31 249 279.8	6 510	1 444 023.0
Зърнени култури	119 640	17 961 480.0	3 944	868 841.4
- в т.ч. пшеница	49 436	11 497 374.0	1 666	578 276.4
- в т.ч. ечемик	19 759	2 523 437.0	756	138 167.9
- в т.ч. пшеница за зърно	68 381	3 151 539.5	2 922	143 248.1
Слънчоглед	16 873	7 325 024.3	435	328 653.2
Рапица	1 927	2 231 852.8	121	142 123.1
Фуражни култури	75 332	1 061 335.0	3 787	41 118.7
Семейни градини	227 930	103 646.5	9 124	4 595.3
Трайни насаждения	118 610	996 491.0	6 151	32 468.9
- в т.ч. лозя	87 002	523 357.0	5 780	24 028.0
- в т.ч. овощни видове	42 827	455 049.0	630	8 100.7
ябълки	19 138	58 509.8	373	2 322.7
праскови и нектарини	9 369	48 701.7	176	995.0
череша и вишни	10 702	106 319.8	165	1 233.5

Видове и категории животни	БЪЛГАРИЯ		Област Варна	
	Стопанства (брой)	Брой животни*	Стопанства (брой)	Брой животни*
Говеда	95 357	576 339	1 300	11 381
- в т.ч. крави	86 210	347 291	929	6 004
Овце	91 793	1 415 181	4 689	50 179
Кози	84 582	388 866	3 455	13 153
Свини	82 265	670 469	3 836	58 179
- в т.ч. свине-майки	15 235	73 547	1 105	7 046
Общо еднокопитни	92 806	112 632	3 413	3 710
Птици	185 455	17 491 187	7 938	447 453
- в т.ч. кокошки носачки и подрастващи	180 253	7 875 278	7 723	256 626
- в т.ч. патици	7 907	1 543 763	527	54 444
Пчелни семейства*	23 982	588 694	930	24 157

*С изключение на пчелите, които са посочени в брой на пчелните семейства.

Работна ръка	БЪЛГАРИЯ			Област Варна		
	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка	Работна сила общо	Семейна работна ръка	Несемейна работна ръка
Брой лица, влагащи труд в стопанствата	738 634	681 466	57 168	24 119	21 610	2 509
Вложен труд в ГРЕ	389 107	336 766	52 341	14 152	11 866	2 286

Таблица 3 Типология на земеделските стопанства в Област Варна

Видове стопанства по специализация		Ед. мярка	БЪЛГАРИЯ	Област Варна	% в областта
Общо		Брой стопанства	370 222	11 758	100.0%
		СПО (хил. евро)	2 458 262.8	93 309.5	100.0%
Специализирани стопанства — растителни култури	полски култури	Брой стопанства	63 112	715	6.1%
		СПО (хил. евро)	1 152 959.3	50 875.5	54.5%
	зеленчуци, цветя и гъби	Брой стопанства	18 223	396	3.4%
		СПО (хил. евро)	166 013.1	4 011.2	4.3%
	трайни насаждения	Брой стопанства	32 111	1 369	11.7%
		СПО (хил. евро)	60 544.3	2 153.1	2.3%
Специализирани стопанства — животинска продукция	тревопасни животни	Брой стопанства	88 630	2 035	17.3%
		СПО (хил. евро)	379 412.6	7 120.3	7.6%
	свини, птици и зайци	Брой стопанства	28 583	2 227	18.9%
		СПО (хил. евро)	348 827.3	19 680.2	21.1%
Смесени стопанства	смесени култури	Брой стопанства	14 607	176	1.5%
		СПО (хил. евро)	65 950.0	922.4	1.0%
	смесено животновъдство	Брой стопанства	50 186	2 897	24.6%
		СПО (хил. евро)	76 438.5	3 286.2	3.5%
	смесени култури и животновъдство	Брой стопанства	73 788	1 920	16.3%
		СПО (хил. евро)	208 117.7	5 260.6	5.7%
некласифицирани стопанства		Брой стопанства	982	23	0.2%

ПРЕБРОЯВАНЕ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА 2010: МЕТОДОЛОГИЯ

В настоящата публикация са представени и анализирани данните за 11 758 земеделски стопанства с местонахождение в Област Варна, които отговарят на праговете за земеделско стопанство. При анализиране на резултатите земеделските стопанства са групирани на “физически” и “юридически” лица. Едноличните търговци и сдруженията са включени в групата на юридическите лица, тъй като по размер и “поведение” са по-близо до кооперациите и търговските дружества, отколкото до стопанствата на физическите лица.

ИЗПОЛЗВАНИ ДЕФИНИЦИИ

Земеделско стопанство или „стопанство“ е отделна технико-икономическа единица, която има единно управление и която произвежда селскостопанска продукция или поддържа земеделски земи в добро земеделско и екологично състояние по смисъла на чл. 2, буква „а“ от Регламент (ЕО) № 1166/2008 и отговаря на поне един от критериите, заложи в Приложение №2 към чл. 5 на Закона за преброяване на земеделските стопанства в България през 2010 г.

Използваната земеделска площ (ИЗП) на стопанствата включва обработваемата им земя, трайните насаждения, постоянно затревените площи и семейните градини. **Обработваемата земя** е земеделска земя, която ежегодно участва в сеитбооборота – площите, върху които се отглеждат едногодишни култури, както и оранжерийните площи, площите, заети с ягоди, изкуствени ливади, хмел, маслодайна роза, лавандула, угарите и площите за производство на семена и посадъчен материал.

Трайни насаждения са оводните насаждения, лозята, площите с ягодоплодни култури и разсадниците (вкл. за горски фиданки).

Постоянно затревените площи са естествените ливади и ниско продуктивните затревени площи на стопанството, които се косят или се изпасват от животните. Включват се и площите, които не се използват за производствени цели но се поддържат в добро земеделско и екологично състояние.

В ИЗП на стопанствата не се включват колективно ползваните от няколко стопанства общи площи за паша на животните.

Годишна работна единица – 1 ГРЕ е равна на отработените часове от един работник при пълно работно време в рамките на една година. В България 1 ГРЕ е равна на 1 856 отработени часа в годината или 232 човекодни.

Период на наблюдение за площите е стопанската година: от 1^{-ви} октомври 2009 г. до 30^{-ти} септември 2010 г. Броят на животните се отчита към 31.08.2010 г. Работната сила се отчита за период от 12 месеца, приключващ на 31.08.2010 г.

ОРГАНИЗАЦИЯ И ПРОВЕЖДАНЕ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО

Преброяването на земеделските стопанства се провежда от 1 септември до 30 ноември 2010 г., съгласно Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 г. Събирането на информацията се осъществява от анкетьори, които посетиха стопанствата, отговарящи на критериите за земеделско стопанство, в областта и интервюираха техните стопани или управители.

По време на преброяването на територията на Област Варна работиха 67 анкетьори и 8 контролери, които бяха специално обучени. Въвеждането на данните от попълнените въпросници бе последвано от проверки и контроли за съответствие, които имаха за цел да осигурят високо качество на събраната информация.

Всички лица, участвали в събирането и обработката на данните, са длъжни да спазват статистическа тайна и индивидуалните данни на стопанствата не могат да се използват за други цели освен статистически (Глава Шеста от Закона за преброяване на земеделските стопанства в Република България през 2010 година).

ТИПОЛОГИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА

Типологията на земеделските стопанства представлява единна класификация на стопанствата в Общността съобразно техния тип по технико-икономическа насоченост и икономически размер и позволява да се определят специализацията и размерът им. Класификацията се основава на икономически показатели, наречени стандартни производствени обеми (СПО).

Типът по технико-икономическа насоченост на дадено стопанство се определя от относителния дял на стандартния производствен обем на различните продукти на това стопанство в неговия общ стандартен производствен обем.

Стопанствата се групират в **девет общи типа**:

Специализирани стопанства — растителни култури

1. полски култури
2. зеленчуци, цветя и гъби
3. трайни насаждения

Специализирани стопанства — животинска продукция

4. тревопасни животни
5. свине, птици и зайци

Смесени стопанства

6. смесени култури
7. смесено животновъдство
8. смесени култури и животновъдство

9. неклассифицирани стопанства

За определяне на типологията на стопанствата за преброяването на земеделските стопанства в България през 2010 година са използвани СПО²⁰⁰⁷, изчислени като средно претеглени величини за периода 2005-2009 година. Групирането на стопанствата в хомогенни групи по тип специализация и икономически размер позволява сравнение на земеделските структури в различните страни и във времето.

Как се определя типологията?

При определяне типологията на стопанствата се преминава през следните стъпки:

- Изчисляват се индивидуални СПО за всички селскостопански продукти (от растениевъдството и животновъдството) за определена стопанска година или като средна стойност от няколко години. Индивидуалният СПО отразява средната парична стойност на селскостопанската продукция при цена на производител. СПО не включва директните плащания, данък добавена стойност и други данъци.
- Тези индивидуални СПО се прилагат към данните на всяко стопанство (площта на всеки вид култура и броят на всяка категория животно, отглеждани в стопанството, се умножават по съответните им СПО) и се сумират, за да се получи общия СПО на стопанството в евро.
- Специализацията на стопанството се определя по схема за класификация, заложи в Регламент (ЕО) 1242/2008, изменен с Регламент (ЕО) 867/2009.

Какво е “икономически размер” на земеделското стопанство? – Икономическият размер на стопанството се определя въз основа на общия стандартен производствен обем на стопанството. Той показва потенциала на стопанството, но не и неговите финансови резултати. Икономическият размер позволява сравнение на стопанства с различни специализации, защото физическият размер (средна площ, брой животни и т.н.) не носи достатъчно информация.

Икономическият размер на едно стопанство се определя като сумата от СПО на всеки продукт, произвеждан в стопанството. Стопанствата се групират в **класове по размер** (от I до XIV). В I^{-ви} клас се включват стопанства с размер до 2 хил. евро. Стопанствата с икономически размер от 2 хил. евро до 100 хил. евро са групирани в класове от II^{-ви} до VII^{-ми}, а стопанства с икономически размер над 100 хил. евро попадат в класовете от VIII^{-ми} до XIV^{-ти}.

Типологията на стопанствата се използва в земеделската статистика за анализ на получените резултати от статистическите наблюдения, както и за изготвяне на извадки за провеждане на следващи изследвания.